

Archief van de Centrale der Boek- en Papiernijverheid van België

Rik Hemmerijckx, departement Achief
(AMSAB)

De beroepsverenigingen van de typografen behoren tot de oudste vakorganisaties in België. Zij gaan terug tot 1842 met de oprichting van de Association Libre des Typographes de Bruxelles. Hoewel deze nog beïnvloed was door de traditie van de corporaties, ontplooide zij toch reeds een echte syndicale werking. Naar het voorbeeld van de Brusselaars, werden er ook in Antwerpen (1856), Gent (1967), Namen en Luik dergelijke beroepsverenigingen opgericht. In 1867 sloten deze aaneen om de Belgische Typografische Federatie te vormen. Als een aristocratie van de arbeidersklasse hielden de typografen zeer sterk vast aan hun autonomie. Dit kwam niet alleen tot uiting in hun neutrale opstelling binnen de socialistische Syndicale Commissie, maar ook in hun afzijdige houding tegenover de andere vakorganisaties uit de grafische sector. Terwijl de Boekbindersfederatie (opgericht in 1898) en de Nationale Federatie der Lithografen (opgericht in 1907) in 1924 fuseerden tot de Centrale der Belgische Boekbewaterkers, bleef de Belgische typografische federatie als afzonderlijke vakbond voortbestaan. Pas na de tweede wereldoorlog werden alle socialistische vakbonden uit de grafische sector verenigd met de oprichting van de Centrale der Boek- en Papiernijverheid van België.

Met betrekking tot het syndicalisme in de grafische sector zijn er op het AMSAB een aantal belangrijke archieven bijeen gebracht. Het archief van de *Centrale der Boek- en Papiernijverheid van België* bevat de archieven van de verschillende vakorganisaties die ooit zijn opgegaan in de Centrale. Het belangrijkste en oudste deel is dat van de Belgische Typografische Federatie met o.m. een volledige reeks jaarlijkse werkingsverslagen

(1905-1939), de verslagboeken van het Comité Central (1902-1935), alsook een verzameling van het vakblad van de Federatie (1892-1940). Voor de overige vakorganisaties blijft het archief beperkt tot een aantal werkingsverslagen en vrij volledige reeksen van hun vakbladen, respectievelijk *Le Relieur Belge* (1906-1923) en *Le Travailleur du Livre / De Boekbewerker* (1924-1940). Vanaf 1940 is het archief van de Centrale veel vollediger: naast een collectie van het vakblad (1945-1996), de jaarlijkse werkingsverslagen (1945-1992) en de verslagboeken van het Comité Central (1946-1974), bestaat het vooral uit briefwisseling van het Nationaal Secretariaat met de regionale afdelingen. Het archief bevat ook een interessant dossier over de werking tijdens de bezetting en de Unie van Hand- en Geestesarbeiders.

Naast dit nationaal archief bevinden er zich op het AMSAB een aantal archieven van gewestelijke afdelingen: Antwerpen, Gent, Hasselt, Mechelen. Het archief van de *Boekdrukkersbond van Mechelen* blijft beperkt tot een aantal statuten (1908) en kasboeken (1890-1949) met de ledenadministratie. Het archief van de *Hasseltse afdeling van de Centrale der Boek- en Papiernijverheid* bestaat eveneens uit een aantal kasboeken (1922-1978). Het bijzonderste stuk is het rijkelijk versierde verslagboek van de stichtingsvergadering van de *Maatschappij De Hasseltsche Drukkersvereniging* uit 1903. Het betrof hier een apolitieke beroepsvereniging, met zelfs een christelijke inslag. Het belangrijkste archief is dat van de *Antwerpse afdeling van de Centrale der Boek- en Papiernijverheid*. Het bevat de originele stichtingsakte uit 1856 en een reeks verslagboeken van bestuursvergaderingen (1901-1922, 1940-1941, 1944-1946). Verder zijn er ook kasboeken (1910-1977) en ledenboeken (1894-1936, 1955-1978). Het archief van de Gentse afdeling van de centrale werd nog niet verwerkt.

Archief van de Centrale der Voeding- en Hotelarbeiders - Gewestelijke afdeling Antwerpen

Martine Vermandere, departement Archief (AMSAB-CLM)

Door de op til zijnde verhuis tracht het Centrum Louis Major zoveel mogelijk archieven te verwerken die niet in een goede verpakking bij ons terechtgekomen zijn. Zopas werd een stortingslijst afgewerkt van de Antwerpse Centrale der Voeding- en Hotelarbeiders.

De geschiedenis van de Centrale gaat terug tot 1885 toen de corporatie van confiseurs haar naam veranderde in "Syndikaat van Suiker- en Chocoladebewerkers". In hetzelfde jaar werden ook de eerste contacten gelegd tussen confiseurs en chocoladebewerkers van Brussel, Antwerpen, Doornik en Verviers, waaruit een "Nationale Federatie van confiseurs - chocoladebewerkers" ontstond. De Antwerpenaars Henri Dierckx en Armand Janssens behoorden tot de pioniers. Na de stichting begon de federatie meteen toenadering te zoeken tot de bakkersvakbonden. In 1901 vermeldt het verslag van de Syndikale Kommissie van de Belgische Werkliedenpartij 4 voedingsvakbonden die in totaal 402 leden telden (op totaal 84.898 aangeslotenen). Pas in 1905 besloten de federaties van de bakkers en de confiseurs te fusioneren tot de "Nationale Federatie van Voedingsarbeiders". De leiding van de Federatie werd in 1909 waargenomen door Emile Uitroever uit Brussel, in 1910-1911 door Armand Janssens uit Antwerpen en nadien nog door Emiel Lauwers werkzaam bij chocolaterie Duc te Antwerpen. De nog erg losse en informele structuur van de Nationale Federatie werd in 1911 vervangen door de "Centrale Vereniging der Voeding- en Landarbeiders van België" die erkend werd door de Syndikale Kommissie als de enige nationale organisatie waarbij alle takken van de voedingssector dienden aan te sluiten. Jozef Lauwers, bestuurder

van de Brusselse Vakbond van Suiker- en Chocoladebewerkers, werd de eerste voorzitter en Guillaume Machtens werd secretaris. Alspoedig werden de rollen omgekeerd en werd Lauwers secretaris en Machtens voorzitter. De gewestelijke organisatie Antwerpen, onder leiding van Armand Janssens, speelde een grote rol in het opstarten van de jonge centrale door verschillende kleine mutualiteiten en vakbonden te doen aansluiten. Het ledental van de Centrale klom naar 815 in 1911. In 1912 verscheen het tweetalig orgaan: "l'Alimentation - Voeding". Na de Eerste Wereldoorlog kende de Centrale een spectaculaire opgang (8.700 leden in 1920). In 1919 werden op het congres volgende eisen geformuleerd: afschaffing nachtwerk in de bakkerij, zondagsrust voor slaggers en brouwers, invoering van de 8-urendag, Engelse week voor de bakkers (max. 45 u), minimumlonen in alle takken van de voedingsnijverheid. In 1926 sloot het kokspersoneel (hotel) aan bij de Centrale. In de jaren '20 waren er ook nog voortdurend discussies over de afbakening van de syndicale grenzen: vooral de Centrale Gemengde Vakken (de latere Algemene Centrale) wierf leden aan uit de voedingsnijverheid. In de jaren '30 reageert de Centrale vooral tegen het patronaat dat buitenlandse werknemers aantrok om zwartwerk te verrichten. De periode 1930-1940 zorgde echter ook voor de groepering en de versteviging van de Centrale. Eind 1940 telde zij 12.000 leden. Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, op 10 mei 1940, werd de zetel van de Centrale naar Koksijde verplaatst. Een week later vluchtte nationaal secretaris Lauwers naar Frankrijk met het ganse bezit van de Centrale. Na de capitulatie kwam hij op 7 augustus terug naar België. De Duitsgezinde fractie van de Centrale zette hem echter af. Lauwers trachtte nog het bezit te redden door een vzw op te richten, maar moest het geld van de Centrale toch overmaken aan de nieuwe volmachtsdrager, Ronny Vergeylen, voormalig afdelingssecretaris te Gent. Na de bevrijding ontstond grote verdeeldheid in de Centrale. Het eerste naoorlogse